

УДК 94 (477) (092)

DOI: 10.24919/2312-2595.12/54.283660

Володимир МИРОШ

аспірант кафедри історії ім. проф. М. П. Ковальського, Національний університет «Острозька Академія», вул. Семінарська, 2, м. Острог, індекс 35800 Україна (volodymyr.myrosh@oa.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/000-0002-8835-7607>

Бібліографічний опис статті: Мирош, В. (2023). Співпраця Богдана Барвінського із «Записками НТШ» на початку ХХ ст.: проблематика та рецепція. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 12/54, 71–85. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.12/54.283660>.

СПІВПРАЦЯ БОГДАНА БАРВІНСЬКОГО ІЗ «ЗАПИСКАМИ НТШ» НА ПОЧАТКУ ХХ ст.: ПРОБЛЕМАТИКА ТА РЕЦЕПЦІЯ

Анотація. *Мета дослідження* полягає у спробі відтворити місце «Записок НТШ» в інтелектуальній біографії Б. Барвінського кінця ХІХ – початку ХХ ст. **Методологія дослідження** спирається на застосування принципів (об'єктивності, історизму, холізму) та методів (узагальнення, аналіз і синтез, порівняння, генетичний, психологічний та типологічний) історіографічного дослідження. **Наукова новизна** статті полягає у дослідженні малознаної проблеми співпраці Б. Барвінського із «Записками НТШ» на початку ХХ ст. **У підсумку** відзначено, що здійснена реконструкція дає змогу атестувати «Записки НТШ» важливою для Барвінського-історика творчою лабораторією. При цьому у вічі впадає поліфункціональність впливу часопису на інтелектуальну еволюцію вченого. *Насамперед йдеться про удосконалення ним на сторінках видання навиків науково-дослідницької праці.*

© Володимир Мирош, 2023

ISSN 2312-2595 (Print) ISSN 2664-3715 (Online)

Важливо, що це відбувалося у постійному професійному діалозі з іншими співробітниками НТШ, які на етапі обговорення праць колеги на засіданнях історично-філософської секції допомагали йому віднайти оптимальні шляхи розв'язання поставленої наукової проблеми. Водночас часопис сприяв формуванню критичної складової наукового світогляду Б. Барвінського. Цьому сприяла підготовка ним рецензій на новинки українознавства. Замовляючи учневі бібліографічні огляди, редактор «Записок НТШ» тримав у полі постійної уваги процес їхньої підготовки і ділився з ним власним багатим досвідом критичного аналізу здобутків колег. Зрештою, часопис став авторитетним майданчиком всебічного фахового аналізу творчості самого Б. Барвінського. В опублікованих у «Записках НТШ» рецензіях молодий учений отримав доброзичливу, але водночас критичну рефлексію стосовно переваг і недоліків більшості своїх тогочасних праць. У підсумку, це допомогло Б. Барвінському якісно та швидко пройти шлях професійного становлення, стати самобутнім представником західноукраїнської історіографічної культури першої половини ХХ т.

Ключові слова: Б. Барвінський, «Записки НТШ», проблематика, професійне становлення, реценція.

Volodymyr MYROSH

Postgraduate Student of the Department named after Prof. M. P. Kovalskyi, National University «Ostroh Academy», 2, Seminarska Str., Ostrog, Ukraine, postal code 35800 (volodymyr.myrosh@oa.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/000-0002-8835-7607>

To cite this article: Myrosh, V. (2023). Spivpratsia Bohdana Barvinskoho iz «Zapyskamy NTSh» na pochatku XX st.: problematyka ta retseptsiia [Bohdan Barvinsky's collaboration with the «Notes of Shevchenko Scientific Society» at the beginning of the 20th century: problems and reception]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,*

12/54, 71–85. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.12/54.283660> [in Ukrainian].

BOHDAN BARVINSKY'S COLLABORATION WITH THE «NOTES OF SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY» AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY: PROBLEMS AND RECEPTION

Summary. The purpose of this study is to recreate the place of «Notes of SSS» in the intellectual biography of B. Barvinsky at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries. The research methodology is based on the application of principles (objectivity, historicism, holism) and methods (generalization, analysis and synthesis, comparison, genetic, psychological and typological) of historiographic research. The scientific novelty of the article lies in the study of the little-known problem of B. Barvinskyi's collaboration with «Notes of SSS» at the beginning of the 20th century. The article concludes that the reconstruction allowed to certify «Notes of SSS» as an important creative laboratory for Barvinsky the historian. At the same time, the polyfunctionality of the magazine's influence on the intellectual evolution of the scientist is striking. The historian tangibly improved his research skills on the pages of the publication. It is important that this happened in a constant professional dialogue with other employees of the SSS, who at the stage of discussing the works of a colleague at meetings of the historical and philosophical section helped him to find optimal ways to solve the scientific problem. Along with this, the magazine contributed to the formation of a critical component of B. Barvinskyi's scientific outlook. This was facilitated by his preparation of reviews on the novelties of Ukrainian studies. When ordering student bibliographic reviews, the editor of «Notes of SSS» kept the process of their preparation in the field of constant attention and shared with him his own rich experience of critical analysis of the achievements of his colleagues. In the end, the magazine became an authoritative platform for a comprehensive professional analysis of the work of B. Barvinsky himself. In the reviews published in the Notes of SSS, the young scientist received a friendly, but at the same time critical reflection on the advantages and disadvantages of most of his contemporary works. As a result, this enabled B. Barvinskyi to go through the path of professional development in a qualitative and fast manner, becoming an original representative of the Western Ukrainian historiographical culture of the first half of the 20th century.

Key words: B. Barvynskiy, «Notes of SSS», problems, professional formation, reception.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що «Записки НТШ» є одним із найбільш авторитетних у нашій інтелектуальній культурі українознавчих періодичних видань. Особливої значущості цей часопис набув наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., коли за редагування М. Грушевського перетворився на чоловіий майданчик сфокусованої на бутті нашого народу полідисциплінарної соціогуманітаристики. Натомість менш знаною є науково-виховна місія «Записок НТШ», тобто внесок видання у процес фахового становлення нових кадрів українознавців. Йдеться насамперед про згадувану «епоху Грушевського» в історії журналу, коли він, за спостереженням історіографів, був однією з важливих інституційних підвалин створеного автором «Історії України-Руси» наукового осередку (Тельвак & Педич, 2016, с. 76–77). Доводить це той промовистий факт, що перші проби пера всіх вихованців М. Грушевського друкувалися саме на сторінках редагованого ним часопису, попередньо пройшовши горнило тривалого критичного обговорення на засіданнях секцій і комісій Шевченкового товариства. Привертаючи увагу колег до багатоаспектності інституційного феномену «Записок НТШ», відтворимо їхню науково-дидактичну значущість на прикладі інтелектуальної біографії одного з призабутих учнів М. Грушевського Богдана Барвінського (1880–1958). Цього визначного історика, бібліотекознавця і педагога, представника заслуженої для українства родини пов'язувала плідна і тривала в часі співпраця з медійним флагманом українознавства. На її початковому сюжеті, що охоплює період від зламу ХІХ–ХХ ст. і до початку Першої світової війни, ми й зосередимося нижче.

Мета статті – відтворити місце «Записок НТШ» в інтелектуальній біографії Б. Барвінського кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри зауважальність постаті Б. Барвінського в західноукраїнському історіографічному середовищі першої половини ХХ ст., на сьогодні вченому присвячено лише декілька публікацій, здебільшого оглядового плану. Серед них оригінальністю спостережень позначені біографічний нарис авторства І. Чорновола (Чорновол, 2006) та написане А. Фелонюком гасло до «Енциклопедії НТШ» (Фелонюк, 2012). Найбільш докладно на сьогодні опрацьовані лише бібліографічні та бібліотечні сюжети інтелектуальної

біографії представника львівської школи українознавців. Цю проблему у низці студій змістовно дослідила О. Колосовська (Колосовська, 2008). Окремих аспектів заявленої нами проблеми при вивченні створеного М. Грушевським галицького історіографічного осередку в кількох статтях (Тельвак, 2013; Тельвак, 2014; Тельвак & Педич, 2015с; Тельвак & Педич, 2015а; Тельвак & Педич, 2015b) та підсумковій монографії (Тельвак, Педич, 2016) торкалися В. Тельвак і В. Педич. Утім, про вплив співпраці Б. Барвінського із «Записками НТШ» на його інтелектуальне становлення ці дослідники писали лише принагідно. Цим і зумовлена актуальність теми нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Цікаво, що першою публікацією Б. Барвінського на сторінках офіціозу Шевченкового товариства стала не проблемно-тематична розвідка, а рецензійний огляд. Ця особливість співпраці з виданням була зовсім не випадковою, адже, як з'ясували дослідники львівської школи українознавців (Тельвак & Педич, 2016, с. 76–77), М. Грушевський свідомо обирав таку логіку входження учнів до грона авторів «Записок НТШ». В «Автобіографії» з цього приводу він писав: «Окрім викладів і семінарійних зайнять на університеті [...], вів я приватні наукові зайняття поза університетом з студентами [...]. Тим способом вправлялися охочійші слухачі до наукової роботи, переходячи від рефератів в бібліографічній відділі Записок Наук[ового] Тов[ариства] ім. Шевченка до самостійних оцінок, від дрібних праць в *Miscellanea* до самостійних розвідок» (Грушевський, 1992, с. 204).

Першочергово залучаючи вихованців до бібліографічного відділу наукової трибуни НТШ, М. Грушевський мав на меті відшліфування ними навичок критичного мислення, ключових у дослідницькій культурі кожного історика. Доволі розлого про це оповів знайий представник львівської школи М. Кордуба: «Нас, своїх студентів, професор затагнув до рецензійного відділу. Зразу нам се видалося дивним, бо не почували з собою відповідного підготовлення, щоб обговорювати або й критикувати твори учених спеціалістів. Але Грушевський вмів швидко розігнати сумніви й недостачу довіри в сили. Роздав кожному по книжці із тих, які треба було обговорити, й велів прочитати. Потім радив порівняти прочитане з тим або з іншим давнішим твором про дану тему та при стрічах зараз випитував про вислід порівняння, вражінне, яке нова книжка зробила, і т. ін. Вислухавши терпеливо усного реферату, докидав тут і там свої замітки, радив звернути увагу на

ту або іншу точку зору й кінчив: «А тепер, товаришу, пробуйте все те написати». Так поробив із нас, 18–20-літніх хлопців, рецензентів і так повстали перші студентські рецензії у «Записках» (Кордуба, 1916, с. 795).

Звісно, найбільш вагомими для української історіографії є опубліковані на сторінках «Записок НТШ» студії Б. Барвінського проблемного характеру. На початку ХХ ст. це були здебільшого доопрацьовані під керівництвом М. Грушевського семінарійні праці молодого вченого. Широта проблематики ранніх розвідок свідчить про чималу ерудованість і різноплановість наукових зацікавлень початкуючого історика. Адже йдеться про студії з давньоруського літописання («Ким свідчив ся Отокар? Проба інтерпретації оповідання Галицько-волинської літописи» (1902), «Гомер в галицькій літописі» (1914)), політичної історії Західної Європи доби середньовіччя («Прешбурський з'їзд в справі спадщини по Бабенбергах. Причинок до історії великого австрійського безкоролівя» (1903)) та литuanістики («Кілька документів і заміток для часів великих князів Свитригайла і Жигимонта Кейстуовича» (1913)).

Поряд із суто дослідницькими текстами, Б. Барвінський на сторінках «Записок НТШ» опублікував чимало історичних джерел. При цьому тематичні акценти археографічної праці вченого визначав його доступ до архівів. Тож з огляду на тогочасну працю історика на аплікантській посаді у львівському Крайовому архіві гродських і земських актів, найбільша кількість опублікованих ним пам'яток походить саме з колекцій останнього. Ці документи висвітлювали життя галицького селянства у ХVІІІ ст. («Бунт в селі Мшанци 1717 р.» (1903) і «Метрики в сільській практиці ХVІІІ в.» (1903)). Важливо відзначити добрий археографічний вишкіл Б. Барвінського, взагалі характерний для представників школи М. Грушевського. Так, вводячи документи до наукового обігу, учений проводив їхній всебічний текстологічний аналіз, супроводжував публікації тематичними й археографічними передмовами, наводив докладні коментарі тощо.

Як свідчить листування Б. Барвінського з М. Грушевським, кожна опублікована в «Записках НТШ» розвідка молодого історика проходила попереднє уважне обговорення на засіданнях історично-філософської секції, а відтак ретельно «дошліфовувалася» в епістолярному діалозі вчителя з учнем. Про серйозність такої праці над удосконаленням тексту початкуючого вченого говорить, наприклад, уривок з листа Б. Барвінського, в якому обговорюється публікація в «Записках НТШ» розвідки про Жигимонта

Кейстувовича «[...] Звертаюсь до В[ельми]Поважаного Пана Професора з просьбою о ласкаве перегляненя рукописи, а коли б праця була пригідною до друку в «Записках», о ласкаве зреферованє її на історич[ній] секції в Товаристві. [...] Цілу справу я віддаю вповні в руки В[ельми]Поважаного Пана Професора й за всякі зарядженя, дотикаючі єї буду дуже вдячний. Рівно ж буду вдячний за се, якби В[ельми]Поважаний Пан Професор ласкаво донесли міні листовно о своїй гадці в тій справі» (ЦДІАК. Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 334. Арк. 10 зв.).

Зі свого боку, М. Грушевський уважно ставився до прохань молодшого колеги про допомогу та ретельно пояснював йому можливі шляхи поліпшення запропонованих ним для «Записок НТШ» дослідницьких матеріалів. Свідченням цього є подекуди доволі розлогі листи вчителя до учня. Наприклад, в одному з них головний редактор часопису обґрунтовував вихованцеві потребу доопрацювання розвідки про опришків: «Високоповажний Пане! Я думаю, що в інтересі Вашої праці було б її відложити й доповнити. Тепер вона містить досить бідні звістки, особливо по виключенню протоколів. Іще оден дефект – що кілька ексцерптів дано по руськи, а не в оригінальних виривах. Надрукувати я одначе можу, але в відділі Miscillanea радше. Прошу міні донести чи жичите собі видрукування тепер [...], чи волієте відложити й доповнити» (ВРЛННБ імені В. Стефаніка, ф. 11, № Барв. 3500, п. 99, арк. 5). Як бачимо, М. Грушевський був доволі демократичним і як науковий керівник, і як редактор «Записок НТШ», адже, вказуючи на недоліки запропонованих для публікації текстів, залишав останнє слово за автором.

Найбільш чисельною групою публікацій Б. Барвінського на сторінках «Записок НТШ» були рецензії. Як ми вже згадували вище, до активного рецензування біжучої україністичної літератури своїх учнів спонукав творець львівської школи. Денис Коренець з цього приводу згадував, що вчитель «заправляв нас молодих до праці найперш справозданнями і оцінками чужих робіт, призначених до обговорення в «Записках Наук[ового] Тов[ариства] ім. Шевченка» [...], а потім і науковими розвідками на поставлені ним мети. Тут професор Грушевський не обмежався на основні вказівки з літератури і жерел; він надто про кожду роботу видавав точний осуд, підносячи добрі сторони, виказуючи подрібно і найменші промахи річеві, язикові, стилістичні» (Коренець, 1906, с. 143).

Тематика прорецензованої Б. Барвінським наукової літератури була надзвичайно широкою, що засвідчує чималу

ерудованість і амбіційність молодого вченого. Так, у поле його критичної рефлексії потрапили праці різними мовами з ранньоісторичної проблематики (студії Ф. Гоммеля «Hethiter und Skythen und das erste Auftreten der Iranier in der Geschichte» та Ю. Кулаковського «Карта Европейской Сарматии по Птолемею»), литуаністики (монографія М. Любавського «Очерк историй Литовско-Русскаго государства до Люблинской унии включительно»), історії церкви (розвідки В. Абрагама («Początki arcybiskupstwa łacińskiego we Lwowie» і «Założenie biskupstwa łacińskiego w Kamińcu Podolskim») та ін. Вивчення критичних оглядів на ці дослідження дає нам змогу з'ясувати особливості стилю Барвінського-рецензента. Так, йому були притаманні уважне і коректне ставлення до прочитаної праці, намагання показати новачність авторських знахідок і спостережень у широкому історіографічному контексті, з'ясування можливих фактологічних хиб і концептуальних прорахунків, пропонування шляхів усунення виявлених недоліків тощо.

Та найбільш послідовно Б. Барвінський віднотовував легковаження закордонними славістами історіографічним доробком тогочасної української історіографії. На його слушне переконання, більшості недоглядів у рецензованих ним працях можна було б запобігти за умови ретельного з'ясування тієї, здебільшого жертвовної праці, що провадиться наддніпрянськими та наддністрянськими дослідниками минулого. Найбільше ж його обурювало ігнорування фахівцями зі східноєвропейських студій творчих здобутків вчителя, насамперед його головної праці «Історія України-Руси». Так, рецензуючи авторитетну у той час монографію Матвія Любавського «Очерк истории Литовско-Русскаго государства», Б. Барвінський поряд із віднотуванням новаційних її моментів, вказав на недоліки історіографічного світогляду російського колеги. «По стороні автора лежить вина в сьому, що він зігнував зовсім сю новітшу українську історичну літературу, котра займається власне історією Литовсько-руської держави, – відзначив Б. Барвінський. – [...] Маю тут на думці V і VI том «Історії України-Руси» проф. Грушевського (1905 і 1907 р.), котрі вельми основно відображають еволюцію суспільно-політичного, економічного й культурного життя в Литовсько-руській державі в звязку з історією українського народу. На сі томи годило б ся було звернути тим пильнішою увагою, що дають вони незвичайно докладний огляд церковних відносин в Литовсько-руській державі (в книзі проф. Любавського він незвичайно побіжний), а крім того огляд економічної еволюції й культурного

житя в Литовсько-руській державі, за що проф. Любавський боявся взятись [...]» (Барвінський, 1913, с. 182–187).

Зрештою, «Записки НТШ» стали першим майданчиком всебічного фахового аналізу ранньої історіографічної творчості самого Б. Барвінського. В цьому плані значення часопису для інтелектуального становлення молодого вченого неможливо переоцінити, адже саме друкована трибуна Шевченкового товариства була своєрідним дзеркалом, в якому він міг побачити власні творчі здобутки і прорахунки очима колег-українознавців. У досліджуваний період критичними спостереженнями стосовно студій початкового історика поділилися М. Грушевський, Б. Бучинський, І. Крип'якевич, З. Кузеля та В. Дорошенко. Як бачимо, серед рецензентів студій Б. Барвінського домінували представники львівського українознавчого осередку, що були безпосередніми свідками його творчих пошуків, маючи можливість ознайомитися з обговорюваними дослідженнями на різних стадіях їхньої реалізації. При цьому найактивнішим оглядачем праць свого вихованця був М. Грушевський, який попри чималу зайнятість не шкодував часу для прискіпливого розгляду перших проб пера Б. Барвінського, допомагаючи йому цінними фаховими порадами.

Узагальнивши критичне осмислення студій Б. Барвінського на сторінках «Записок НТШ», доходимо висновку про їхнє доброзичливе, але водночас доволі критичне сприйняття. Оглядачі віддавали належне ерудованості й працьовитості свого колеги, підносили його наполегливість у пошуках нових історичних свідчень, відзначали сміливість у спробах переглянути усталені в історичній науці оцінки тощо. Водночас Б. Барвінському нерідко закидали апіорність у твердженнях, недостатність аргументації при обґрунтуванні висунутих гіпотез, а подекуди й селективність у ставленні до джерел, коли йшлося про утвердження власного погляду на досліджувану проблему. Для прикладу згадаємо рецензію Б. Бучинського на першу монографічну студію колеги по львівській школі «Жигимонт Кейстутович, великий князь литовсько-руський (1432–1440)».

Вказавши на численні позитивні моменти праці Б. Барвінського, рецензент відзначив, що авторське намагання за будь-яку ціну підважити висновки своїх попередників і показати Жигимонта прихильним до русинів і православ'я князем залишилося значною мірою декларативним, адже він не пішов далі поза наведення кількох юридичних актів. Ба більше, використовуючи останні, Б. Барвінський настільки був захоплений бажанням довести слушність власної гіпотези, що не провів

належної джерелознавчої критики цих актів, чим «поповнив чималу методичну недокладність» (Бучинський, 1907, с. 140). У підсумку, вказує Б. Бучинський, авторів не вдалося досягти більшості поставлених у своїй монографії завдань і тому її вартість має здебільшого історіографічний інтерес, як ретельне відношення наявних у літературі підходів. З огляду на це висновок рецензента був доволі суворим: «Взагалі праця доповняє дотеперішню літературу предмета другорядними причинами, дрібними поправками, але не дає ширшої синтези ані в всестороннім зрозумінню діяльності чоловіка, котрому присвячена ця «монографія», ані в зрозумінню часу, обставин, течій, серед яких розвивала ся його діяльність – в сім другим його праця взагалі не додає майже нічого, і автор сам ішов переважно за чужими, давнішими поглядами» (Бучинський, 1907, с. 142).

Утім, значно серйознішими були зроблені рецензентами Б. Барвінського закиди методологічного плану. Найбільш промовистою тут є критична оцінка М. Грушевського спроб свого учня переглянути усталену в науці дату зустрічі князя Данила з угорським королем Белею IV у Прешбурзі. Аналізуючи аргументи молодшого колеги, редактор «Записок НТШ» вказав на чималу хиткість історичної реконструкції Б. Барвінського і закинув йому легковаження висновків попередників. З огляду на це рецензент охарактеризував цілу студію як «нерозважно написану розвідку». Таку ситуацію, вказує М. Грушевський, спричинило зловживання учнем гіпотетичною процедурою історичного дослідження на шкоду джерелознавчо-реконструктивній. «Зрештою різні гріхи проти вимогів історичного методу стрічаємо ми й по інших місцях, – наголошує рецензент. – Саме вже се громадженне можливостей на можливостях на якій опирають ся виводи автора, тим вимогам не відповідають. [...] Не повинна така детальлічна аналіза опирати ся й на самих готових курсах, не сягаючи до перших джерел – їх ніде майже не цитує автор. Такі прогрішення против історичної методи тим прикрійше бачити, що молодий автор показує чималу охоту до наукової роботи. А для неї наукова метода потрібна доконче» (Грушевський, 1902а: 12).

Важливо, що прискіплива праця рецензентів не була змарнована молодим амбітним дослідником. Дослухуючись до доброзичливих порад вчителя і колег по львівській школі, Б. Барвінський якщо й не відмовлявся від обстоювання своїх гіпотез, то принаймні значно ґрунтовніше ставився до потреби їхнього наукового узасаднення і робив це з доречним критицизмом. М. Грушевський із чималим задоволенням віднотував таку

творчу еволюцію учня, коли молодеча категоричність поступалася дослідницькій стриманості. Так, у рецензії на нову спробу вихованця зайняти власне становище стосовно хронології певних подій Галицько-Волинського літопису, редактор «Записок НТШ» відзначав: «Вище подану розвідку д. Барвінського я знаю в кількох стадіях її оброблення, й мушу признати, що автор її старанно використовував мої замітки й старався з кожним разом можливо уникнути зроблених йому закидів. Ся остатня редакція стоїть значно вище від перших почерків праці» (Грушевський, 1902b, с. 1).

Висновки. Здійснена реконструкція дає підставу атестувати «Записки НТШ» важливою для Барвінського-історика творчою лабораторією. При цьому у вічі впадає поліфункціональність впливу часопису на інтелектуальну еволюцію вченого. Насамперед, йдеться про удосконалення ним на сторінках видання навиків науково-дослідницької праці. Важливо, що це відбувалося у постійному професійному діалозі з іншими співробітниками НТШ, які на етапі обговорення праць колеги на засіданнях історично-філософської секції допомагали йому віднайти оптимальні шляхи розв'язання поставленої наукової проблеми. Крім того, часопис сприяв формуванню критичної складової наукового світогляду Б. Барвінського. Цьому сприяла підготовка ним рецензій на новинки українознавства. Замовляючи учневі бібліографічні огляди, редактор «Записок НТШ» тримав у полі постійної уваги процес їхньої підготовки і ділився з ним власним багатим досвідом критичного аналізу здобутків колег. Зрештою, часопис став авторитетним майданчиком всебічного фахового аналізу творчості самого Б. Барвінського. В опублікованих у «Записках НТШ» рецензіях молодий учений отримав доброзичливу, але водночас критичну рефлексію стосовно переваг і недоліків більшості своїх тогочасних праць. У підсумку, це допомогло Б. Барвінському якісно та швидко пройти шлях професійного становлення, стати самобутнім представником західноукраїнської історіографічної культури першої половини ХХ ст.

Джерела та література

- Барвінський, Б. (1913).** [Рецензія] Проф. М. К. Любавській. – Очеркы исторій Литовско-Русскаго государства до Люблинской уніи включительно, ... *Записки НТШ*, CXV, 182–187.
- Бучинський, Б. (1907).** Новійші праці по історії вел. кн. Литовського в XV віці. *Записки НТШ*, LXXV, 138–145.

- ВРЛННБ імені В. Стефаника – Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника.
- Грушевський, М. (1902a).** [Рецензія]. Богдан Барвінський — 3'їзд галицького князя Данила з угорським королем Белею IV в Прешбурзі 1250 р. (історично критична аналіза). *Записки НТШ, L*, 12–13.
- Грушевський, М. (1902b).** До справи хронологічної звязи в Галицько-волинській літописи. Кілька заміток до статі Б. Барвінського. *Записки НТШ, LI*, 1–14.
- Грушевський, М. (1992).** Автобіографія, 1906 р. *Великий Українець : Матеріали з життя і діяльності Грушевського*. Київ: Веселка, 197–213.
- Колосовська, О. (2008).** «Нагорода за кривду» чи «сповнення обов'язку»: бібліотечна діяльність Богдана Барвінського (1908–1947). *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології, 3*, 191–99.
- Кордуба, М. (1916).** Приїзд проф. Грушевського до Львова (особисті спомини). *Вісник СВУ, 127*, 795–795.
- Коренець, Д. (1906).** Ювілей науки. *Учитель, 10*, 141–145.
- Тельвак, В. (2013).** Михайло Грушевський в оцінках своїх учнів (перша третина ХХ ст.). *Історіографічні дослідження в Україні, 23*, 160–197.
- Тельвак, В. (2014).** Львівський університет у становленні історичної школи Михайла Грушевського. *Актуальні питання гуманітарних наук, 10*, 46–52.
- Тельвак, В. (2016).** «Історичні вправи» Михайла Грушевського у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Український археографічний щорічник. Нова серія, 19/20*, 313–322.
- Тельвак, В. (2017).** Михайло Грушевський та Олександр Барвінський на тлі українського руху кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. *Записки НТШ. Праці Історично-філософської секції, CCLXX*, 82–102.
- Тельвак, В., & Педич, В. (2014).** Львівська історична школа Михайла Грушевського: комунікативна природа та психологічний клімат. *Історіографічні дослідження в Україні, 25*, 26–53.
- Тельвак, В., & Педич, В. (2015a).** Львівська історична школа Михайла Грушевського: культура конфлікту. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies, X*, 234–241.
- Тельвак, В., & Педич, В. (2015b).** Львівська історична школа Михайла Грушевського: становлення, функціонування, структура. *Galicja. Studia i materialy, 1*, 229–251.

- Тельвак, В., & Педич, В. (2015с). Персональний склад львівської історичної школи Михайла Грушевського: методологічний аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Історія»*, 36, 18–35.
- Тельвак, В., & Педич, В. (2016). *Львівська історична школа Михайла Грушевського*. Львів.
- Фелонюк, А. (2012). Барвінський Богдан. *Наук. т-во ім. Шевченка. Енциклопедія* (Том I, А–Бібл.). Львів, 426–430.
- ЦДІАУК – Центральний державний історичний архів України, м. Київ.
- ЦДІАУЛ – Центральний державний історичний архів України, м. Львів.
- Чорновол, І. (2006). Син «руського станьчика»: Богдан Барвінський. *Багатокультурне історіографічне середовище Львова в XIX і XX століттях*. Львів; Жешув, IV, 421–434.

References

- Barvinskyi, B. (1913). [Retsenziia] Prof. M. K. Liubavskii. – Oчеркь ystorii Lytovsko-Russkaho hosudarstva do Liublynskoii unii vkliuchytelno, ...[[Review] Prof. M. K. Lyubavskii. – An outline of the history of the Lithuanian-Russian state before the Union of Lublin, including...]. *Zapysky NTSh – Notes of SSS, CXV*, 182–187 [in Ukrainian].
- Buchynskiy, B. (1907). Noviishi pratsi po istorii vel. kn. Lytovskoho v XV vitsi [Newer works on the history of the vel. book Litovsky in the 15th century]. *Zapysky NTSh – Notes of SSS, LXXV*, 138–145 [in Ukrainian].
- Chornovol, I. (2006). Syn «ruskoho stanchyka»: Bohdan Barvinskyi [Son of the «Russian Stanchik»: Bohdan Barvinskyi]. *Bahatokulturne istoriografichne seredovyshche Lvova v XIX i XX stolittiakh – Multicultural historiographic environment of Lviv in the 19th and 20th centuries*. Lviv; Zheshuv, IV, 421–434 [in Ukrainian].
- Feloniuk, A. (2012). Barvinskyi Bohdan. *Наук. т-во ім. Шевченка. Енсыклопедія* (Том I, А–Бібл) – *Scientific Society named after Shevchenko. Encyclopedia / (Volume I, A–Bibl)*. Lviv, 426–430 [in Ukrainian].
- Hrushevskiy, M. (1902a). [Retsenziia]. Bohdan Barvinskyi — Zizd halytskoho kniazia Danyla z uhorskyim korolem Beleiu IV v Preshburzi 1250 r. (istorychno krytychna analiza) [Bohdan Barvinsky – The meeting of the Galician prince Danylo with the Hungarian king Belya IV in Preshburz in 1250 (historically critical analysis)]. *Zapysky NTSh – Notes of SSS, L*, 12–13 [in Ukrainian].
- Hrushevskiy, M. (1902b). Do spravy khronologichnoi zviazu v Halytsko-volynskii litopysy. Kilka zamitok do stati B. Barvinskoho

- [Chronological connections in the Galician-Volyn annals. A few notes on the gender of B. Barvinskyi]. *Zapysky NTSh – Notes of SSS, LII*, 1–14 [in Ukrainian].
- Hrushevskiy, M.** (1992). *Avtobiohrafiia, 1906 r.* [Autobiography, 1906]. *Velykyi Ukrainets : Materialy z zhyttia i diialnosti Hrushevskoho – Great Ukrainian: Materials from the life and work of Hrushevsky.* Kyiv: Veselka, 197–213 [in Ukrainian].
- Kolosovska, O.** (2008). «Nahoroda za kryvdu» chy «spovnennia oboviazku»: bibliotekna diialnist Bohdana Barvinskoho (1908–1947) [«A reward for damage» or «a doing of duty»: library activity of Bohdan Barvinsky (1908 – 1947)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii – Bulletin of Lviv University. Series: Book studies, library studies and information technologies*, 3, 191–99 [in Ukrainian].
- Korduba, M.** (1916). Pryydz prof. Hrushevskoho do Lvova (osobysti spomyny) [Arrival of Prof. Hrushevskiy to Lviv (personal memories)]. *Vistnyk SVU – Herald of SVU*, 127, 795–795 [in Ukrainian].
- Korenets, D.** (1906). Yuvilei nauky [Jubilee of science]. *Uchytel – Teacher*, 10, 141–145 [in Ukrainian].
- Telvak V., & Pedych, V.** (2015c). Personalnyi sklad lvivskoi istorychnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho: metodolohichniy aspekt [Personnel of the Lviv historical school of Mykhailo Hrushevskiy: methodological aspect]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii «Istoriia» – Problems of humanitarian sciences. «History» series*, 36, 18–35 [in Ukrainian].
- Telvak, V.** (2013). Mykhailo Hrushevskiy v otsinkakh svoikh uchniv (persha tretyna XX st.) [Mykhailo Hrushevskiy in the evaluations of his students (first third of the 20th century)]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographic research in Ukraine*, 23, 160–197 [in Ukrainian].
- Telvak, V.** (2014). Lvivskiy universytet u stanovlenni istorychnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho [Lviv University in the formation of the historical school of Mykhailo Hrushevskiy]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 10, 46–52 [in Ukrainian].
- Telvak, V.** (2016). «Istorychni vpravy» Mykhaila Hrushevskoho u Lvivskomu universyteti: sprobа rekonstruktsii [Mykhailo Hrushevskiy's «Historical Exercises» at Lviv University: an attempt at reconstruction]. *Ukrainskyi arkheohrafichnyi shchorichnyk. Nova*

- seriia* – *Ukrainian archeographic yearbook. New series*, 19/20, 313–322 [in Ukrainian].
- Telvak, V.** (2017). Mykhailo Hrushevskiyi ta Oleksandr Barvinskyi na tli ukrainskoho rukhu kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia [Mykhailo Hrushevskiyi and Oleksandr Barvinskyi against the background of the Ukrainian movement of the end of the 19th – the first third of the 20th century]. *Zapysky NTSH. Pratsi Istorychno-filosofskoi seksii – Notes of SSS. Proceedings of the Historical and Philosophical Section*, CCLXX, 82–102 [in Ukrainian].
- Telvak, V., & Pedych, V.** (2014). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: komunikatyvna pryroda ta psykholohichni klimat [Mykhailo Hrushevskiyi Lviv Historical School: communicative nature and psychological climate]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographic research in Ukraine*, 25, 26–53 [in Ukrainian].
- Telvak, V., & Pedych, V.** (2015a). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: kultura konfliktu [Mykhailo Hrushevskiyi Lviv Historical School: Culture of Conflict]. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*, X, 234–241 [in Ukrainian].
- Telvak, V., & Pedych, V.** (2015b). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: stanovlennia, funktsionuvannia, struktura [Mykhailo Hrushevskiyi Lviv Historical School: formation, functioning, structure]. *Galicja. Studia i materialy*, 1, 229–251 [in Ukrainian].
- Telvak, V., & Pedych, V.** (2016). *Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho [Lviv historical school of Mykhailo Hrushevskiyi]*. Lviv [in Ukrainian].
- TsDIAUK – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi archiv Ukrainy, m. Kyiv [Central State Historical Archives of Ukraine, Kyiv] [in Ukrainian].
- TsDIAUL – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi archiv Ukrainy, m. Lviv [Central State Historical Archives of Ukraine, Lviv] [in Ukrainian].
- VRNLNB imeni V. Stefanyka – Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky imeni V. Stefanyka [Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Department of manuscripts] [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 16.03.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.04.2023 р.*